

продуктивності праці та використання інноваційних технологій [4, с. 381].

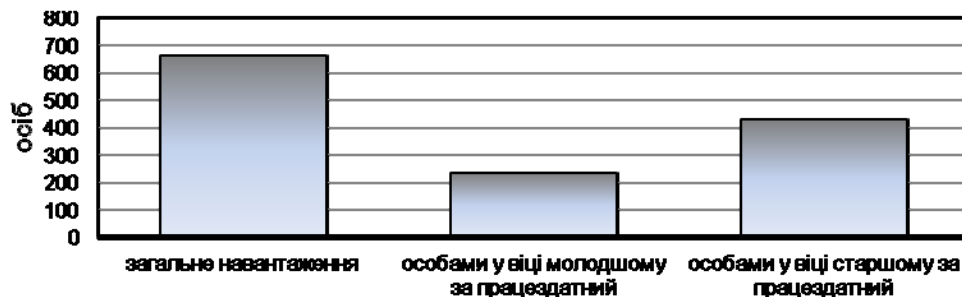

Рис. 5 Демографічне навантаження населення Запорізької області непрацездатного віку на 1000 осіб працездатного віку

З метою подолання негативних тенденцій в розвитку трудових ресурсів регіону доцільно провести аудит існуючих проектів програм соціально-демографічного розвитку області, що орієнтовані на забезпечення повного відтворення населення, поліпшення стану здоров'я та збільшення тривалості життя з подальшою їх оптимізацією з метою узгодження та забезпечення належного фінансування. Для сприяння народжуваності необхідно розширити види та збільшити кредитування на демографічні цілі, зокрема надання пільгових кредитів молодим сім'ям з дітьми, посилення державних гарантій щодо забезпечення медичних заходів охорони здоров'я населення. Пріоритетним напрямом державної політики розвитку трудового потенціалу на регіональному рівні повинне також бути створення умов для його розвитку через збалансоване функціонування господарського комплексу регіону з урахуванням його природно-ресурсного, науково-технічного, виробничого потенціалу та екологічного стану довкілля [5, с. 166].

Сучасна економічна наука розглядає вирішення демографічних проблем в основному з позицій збільшення народжуваності. Але, на думку деяких авторів [6, с. 44], існуючі проблеми не можна розв'язати виключно через підвищення рівня життя населення (виплати при народженні та ін.), навпаки – підвищення життєвого рівня та освіти населення, призводить до скорочення народжуваності. Популяризація належності до класу “успішного” середнього українця може бути стимулом для успішних людей до збільшення родини.

Висновки та пропозиції. Результати проведеного дослідження свідчать, що на сучасному етапі відбуваються істотні зміни у демографічній структурі населення, що викликало у свою чергу істотне погіршення кількісного та якісного стану трудового потенціалу країни. Основними причинами погіршення демографічної ситуації як в Україні в цілому, так і в Запорізькій області можна вважати: падіння рівня і якості життя; зміну цінностей та зміну традиційного життєвого укладу; домінування міського способу життя над сільським; зростаючу глобальну нерівність у розподілі ресурсів і благ між багатими і бідними країнами.

Скорочення чисельності населення, високий рівень смертності й низький – народжуваності, негативне сальдо міграції свідчить, що демографічна ситуація потребує значної уваги з боку держави. Українцям необхідно стає реагування та впровадження відповідних заходів, спрямованих як на підвищення кількісних параметрів трудового потенціалу, так і на зростання якісних показників.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Економічний словник-довідник / за ред. док. екон. наук, проф. С.В. Мочерного. – К.: Феміна, 1995. – 368 с.
2. Заярна Н.М. Проблеми і перспективи розвитку трудових ресурсів в Україні / Н.М. Заярна, О.М. Каралос // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3. – С. 172 – 176.
3. Головне управління статистики в Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/publ_0412.pdf.
4. Кузьминчук Н.В. Прогнозування демографічної ситуації у регіоні та її вплив на перспективи життєзабезпечення населення / Н.В. Кузьминчук // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.17. – С. 374 – 383.
5. Ільчук О.О. Тенденції розвитку трудового потенціалу в Україні за умов світової фінансової кризи та шляхи їх подолання / О.О. Ільчук, Я.Т. Пахольчак // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.2. – С. 162 – 167.
6. Ядранський Д.М. Соціальні проблеми демографічного розвитку суспільства / Д.М. Ядранський // Соціологія та профспілковий рух: Вісник. – 2009. - № 5. - С. 38 – 44. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vapstv/2009_5/St_7.pdf.

УДК 001.92.002.54

ЗНАЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ ТРАНСФЕРУ ЗНАТЬ ПРИ ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Бахчисарай Г.Ю., асистент кафедри «Міжнародна економіка», Донецький національний університет

Бахчисарай Г.Ю. Значення моніторингу трансферу знань при формуванні інноваційної системи

Статтю присвячено аналізу оцінки трансферу знань в інноваційних системах та виявлення основних проблем його оцінки. Визначено, що оцінка трансферу знань у інноваційних системах - це найважливіший показник планування інноваційної діяльності на кожному рівні. Існує достатня кількість способів оцінки трансферу знань у інноваційній системі: побудова економетричних моделей, складання інтегральних індексів або рейтингів, проведення аналізу сукупності окремих показників. Важливо, що такі системи показників не є статичними, набір показників постійно оновлюється, реагуючи на зміни у світі. Джерелами статистичної інформації є: Світовий банк, СОТ, ООН, ОЕСР тощо. Кожен з цих методів має ряд переваг і недоліків, про всі вони використовуються в якості інструментарію при дослідженні національної інноваційної системи. Зазначено, що на трансфер знань впливає безліч чинників - істотних обставин, рушійних сил, причин будь-якого процесу або явища. Інтенсивність впливу факторів буває різною, причому цей вплив може бути як позитивним, так і негативним.

Ключові слова: трансфер знань, національна інноваційна система, оцінка, модель, система показників.

Бахчисарай А.Ю. Значение мониторинга трансфера знаний при формировании инновационной системы.

Статья посвящена анализу оценки трансфера знаний в инновационных системах и выявлению основных проблем его оценки. Определено, что оценка трансфера знаний в инновационных системах - это важнейший показатель планирования инновационной деятельности на любом уровне. Существует достаточное количество способов оценки трансфера знаний в инновационной системе: построение эконометрических моделей, составление интегральных индексов или рейтингов, проведение анализа совокупности отдельных

показателів. Важно, що такі системи показателів не статичні, їх набір постійно оновлюється, реагуючи на зміни в світі. Джерелами статистичної інформації є: Міжнародний банк, ВТО, ООН, ОЕСР і т.п. Кожен з цих методів має ряд переваг і недоліків, але всі вони використовуються як інструментарій при дослідженні національної інноваційної системи. На передачу знань впливає багато факторів - важливих обставин, рухомих сил, причин будь-якого процесу або явища. Інтенсивність впливу факторів буває різною, причому це вплив може бути як позитивним, так і негативним.

Ключеві слова: трансфер знань, модель, національна інноваційна система, оцінка, система показателів.

Bakhchisaray G. The value of monitoring the transfer of knowledge in shaping the innovation system.

In article analyzes the evaluation of knowledge transfer in the innovation system and to identify the main problems of its evaluation. Determined that the evaluation of knowledge transfer in the innovation system - a critical indicator of innovation planning at any level. There are quite a number of ways to assess knowledge transfer in the innovation system: the construction of econometric models, preparation of integral indexes or ratings, analysis of individual indicators together. It is important that these scorecards are not static, their set is constantly updated in response to changes in the world. Sources of statistical information are: the World Bank, WTO, UN, OECD, etc. Each of these methods has a number of advantages and disadvantages, but they are used as tools in the study of the national innovation system. Transfer of knowledge is influenced by many factors - important circumstances, the driving forces, the reasons for any process or phenomenon. The intensity of the influence of factors is different, and this influence can be both positive and negative.

Keywords: transfer of knowledge, model, national innovation system, rating, scorecard.

Постановка проблеми. Провідні світові держави, включаючи деякі країни, що розвиваються визнали своїм пріоритетом формування глобального інноваційного суспільства за допомогою розвитку й інтеграції всіх трьох елементів "трикутника знань" (освіта, дослідження й інновації), інвестування в людські ресурси, розвитку професійних навичок і наукових досліджень, а також шляхом підтримки модернізації та моніторингу освітніх систем для їх більшої відповідності потребам глобальної економіки, яка базується на передачі знань. Існує достатня кількість методик, які оцінюють трансфер знань. Це призвело до появи різних систем, які вимагають аналізу існуючих методик, виявлення їх особливостей поряд із оцінкою поточних показників та виступають необхідною складовою об'єктивного моніторингу інноваційного потенціалу країни, її конкурентних переваг та майбутніх перспектив розвитку.

Проблематиці моніторингу трансферу знань у інноваційних системах країн присвячено наукові роботи українських та зарубіжних вчених-економістів, а саме: О. Амоші, Д. Белла, А. Гретченка, С. Капури, М. Кене, Г. фон Крог, Ю. Макогона, Т. Медведкіна, Ф. Махлупа, Е. Менсфілда, М. Портера, М. Роджерса, Л. Федулової, М. Хірооки та ін.

Метою дослідження є аналіз різноманітних методик оцінки трансферу знань та виявлення їх особливостей.

Результати дослідження. Формування інноваційної системи продовжує залишатися мережевим й інтегрованим процесом, але більш уваги приділяється механізмам, що дозволяють створювати, поширювати і використовувати всі типи знання, на відміну від попередньої моделі, де обмін знань через інформаційні та комунікаційні технології був ключовим моментом. Слово transfer в буквальному перекладі з англійської мови означає «передача», «переміщення», тому, на наш погляд, більш близьким до цього значення слова було б розуміння трансферу знань з університету Остіна (Техас, США): «Трансфер являє собою рух технології з використанням будь-яких інформаційних каналів від одного її індивідуального або колективного носія до іншого» [7, р. 50]. Також слід зазначити висновки, які зробили швейцарські вчені Г. фон Крог і М. Кене [2, С.75] аналізують трансфер знань всередині і поза підприємством як самостійний процес, виділяючи такі його фази, як «... ініціювання, рух (потік) і інтеграція. Вони притаманні будь-якому трансферу знання незалежно від його обсягу». «Трансфер технологій означає передачу технологій в напрямку додатка знань ... Таким чином, трансфер технологій представляє по суті передачу інформації, яка призначена для виконання конкретного завдання ...» [7, С. 50]. Хоча тут мова йде про трансфер технологій, але, оскільки технологія являє собою певну суму знань, інформації, дане розуміння може бути поширене і на трансфер знань у цілому. У широкому сенсі трансфер знань - це процес, який включає ефективну передачу знань, як правило, на основі фактичних дослідних даних від одного учасника процесу передачі до іншого з метою отримання інформації для прийняття рішень, націлених на позитивний кінцевий результат (економічний, соціальний, екологічний та т. п.). Найбільш загальнодоступні наступні шляхи трансферу:

- тематичні конференції;
- проведення НДДКР і їх трансформація в прикладні розробки [4].

У цих умовах під міжнародним трансфером знань будемо розуміти процес зміни географічної належності та форми знання на комерційній та некомерційній основах, який приводить до впровадження об'єктів інтелектуальної власності в рамках національної інноваційної системи через створення та функціонування глобальної інноваційної системи, з метою досягнення позитивного економічного та соціального ефекту в країні імплементації. Таким чином, підходи до трансферу знань у інноваційному процесі змінюються залежно від вимог ринку, від економічного оточення. Г. Крог і М. Кене [2, С.76] виділяють наступні фази трансферу знань - ініціювання, фазу руху (потіку), фазу інтеграції. На трансфер знань, що протікає всередині соціально-економічної системи, впливає безліч чинників - істотних обставин, рухомих сил, причин якого процесу або явища. Інтенсивність впливу факторів буває різною, причому цей вплив може бути як позитивним, так і негативним. У свою чергу між факторами часто існують настільки тісні зв'язки, що вони впливають один на одного: вид знання і його кодифікованість; вид трансферу; перший досвід трансферу знань; можливість сприйняття знань, здатність до їх переробки і бажання вчитися; мотивація учасників процесу; довіру; поведінку і взаємодію учасників, відносини між ними; відкритість учасників; культура підприємства; владні аспекти; явна підтримка трансферу знань вищим керівництвом і активними виробниками знань; організаційні структури і форми трансферу знань; наявність часу для трансферу; історичний, політичний, економічний, ситуаційний контекст.

Оцінка трансферу знань у інноваційних системах - це найважливіший показник планування інноваційної діяльності на кожному рівні. Теоретичні дослідження в цій галузі й аналіз статистичних даних дозволили М. Портеру вперше запропонувати активно використовуваний за кордоном вимірник інноваційного потенціалу (коефіцієнт: інноваційний потенціал держави) [7]. Однак, такий вимірник не дає можливості детального порівняння існуючого і бажаного стану справ в інноваційній сфері. Крім цього, інноваційний потенціал, зведений до єдиного коефіцієнту, не дозволяє виділити недоліки у функціонуванні інноваційної системи. Сучасними джерелами статистичної інформації є наступні міжнародні організації: Світовий банк, СОТ, ООН, ОЕСР, ВОІВ, ВЕФ. Міжнародні та національні бази статистичних даних охоплюють практично всі аспекти глобального розвитку. Формування системи показників оцінки ефективності інноваційної системи кожної країни виходить з національних особливостей її формування і пріоритетів розвитку, а також повинна включати оцінку всіх стадій інноваційного циклу і пов'язаних з ними процесів. Для проведення оцінки виділяють загальні показники інноваційної діяльності, співвідношення зміни затрат та показники результативності наукових досліджень і розробок, інноваційної активності підприємств і організацій. Всі ці показники пов'язані з обробкою великих обсягів статистичної інформації. Відзначимо, що використання безлічі статистичних даних, без єдиної методології оцінки, не дозволяє здійснювати ефективний менеджмент інноваційних систем. Все сказане явно показує необхідність подальшого вдосконалення підходів до моніторингу результативності та ефективності розвитку інноваційних систем. В ході проведеного дослідження в цій галузі були розроблені методологічні основи дослідження інноваційного розвитку, що включають принципи оцінки рівня розвитку інноваційних систем: [1, С. 112.]:

1. Принцип збалансованих еталонних значень. Принцип означає, що вводяться еталонні значення для інноваційного стану соціально-економічної системи пов'язані між собою кількісно. Усі прийняті значення еталонних показників є кращими для забезпечення інноваційного розвитку.

2. Принцип охоплення інноваційної діяльності. Число показників має бути необхідним і достатнім для оцінки інноваційного стану

соціально економічної системи. Повинні оцінюватися всі сектори інноваційної діяльності соціально-економічної системи.

3. Принцип якості показників. Для оцінки інноваційного стану повинні використовуватися показники, що дозволяють порівнювати минуле, поточне і майбутнє стан системи, що допускають їх вираження у відносних одиницях. Показники мають бути достовірні.

Слід зазначити, що крім кількісних показників, ефективність трансферу знань у інноваційної системи також може описуватися і якісними показниками (стан законодавчого середовища, рівень розвиненості інфраструктури тощо).

Сучасна міжнародна статистика розробляє і вдосконалює методи розрахунку різноманітних індексів і рейтингів, що відображають потенціал і порівняльні переваги тієї чи іншої країни в інноваційній сфері. Під індексом розуміється показник, кількісно відображає ту чи іншу якісну характеристику об'єкта дослідження. Для розрахунку індексів виробляються спеціальні методології.

Висновки про поточний стан інноваційної системи формуються шляхом оцінки рівномірності наближення до еталону за окремими показниками. Результатом оцінки розвитку інноваційної системи країни є виявлення проблем у розвитку секторів інноваційної діяльності, а це, в свою чергу, стає основою для розробки механізмів розвитку інноваційної діяльності.

Існує безліч способів оцінки стану трансферу знань у інноваційних системах. До них можна віднести побудову економетричних моделей, складання інтегральних індексів або рейтингів, проведення аналізу сукупності окремих показників. Найбільш значні з них, представлені у таблиці 1.

Таблиця 1.

Світові рейтинги, які приводять моніторинг трансферу знань у національних інноваційних системах

Назва індексу (рейтингу)	Розробник
Глобальний інноваційний індекс	ВОІВ
Індекс готовності до економіки знань	Світовий банк
Європейське інноваційне табло	Євростат
Глобальний індекс конкурентоспроможності	ВЕФ
Індекс розвитку людського потенціалу	ООН

Важливо, що названі індекси не є статичними, набір показників постійно оновлюється, реагуючи на зміни у світі. Кожен з цих методів має ряд переваг і недоліків, але при цьому всі вони використовуються в якості інструментарію при дослідженні національної інноваційної системи.

В ході дослідження були визначені проблеми, з якими стикаються міжнародні статистичні агентства при зборі даних для проведення порівнянь національних інноваційних систем, зокрема [3,5,6]:

- детальна інформація про методи збору даних, експертів та методологіях оцінки не завжди знаходиться у відкритому доступі;
- широке коло досліджень з електронної готовності, що проводилися протягом останніх років, - це новаторські зусилля, і вони формують нове проблемне поле. Однак більшість досліджень електронної готовності дають мало інформації, яким чином їх показники були побудовані і чому, або як вони можуть бути скориговані;

- проблема вибору набору показників, які необхідні для оцінки інноваційної системи;
- відсутність повних даних за окремими статтями опитувального листа в межах однієї країни для даного моменту часу;
- нездатність деяких країн надати статистичні дані у зв'язку з відсутністю у статистичних бюро необхідних ресурсів для збору даних по ІКТ;

- неякісні або неповні метадані;
- надмірна довіра до внутрішніх даних, отриманих з адміністративних джерел, і відсутність інших, за допомогою яких можна було б перевірити достовірність інформації; великі періоди очікування, поки дані будуть оброблені і стануть доступні та ін.

Висновок. Таким чином, незважаючи на різноманітність існуючих методик, виділити єдину, що дозволяє дати найкращу оцінку трансферу знань у інноваційних системах практично неможливо. Вибір того чи іншого способу оцінки буде залежити від цілей і завдань дослідження. Зазначені проблеми міжнародних зіставлень свідчать про необхідність критичного і вдумливого застосування досліджуваних методологій для моніторингу трансферу знань в інноваційних системах.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Котов Д. Инновационное состояние социально-экономических систем: теория, практика, управление развитием: [Монография] // Д.В. Котов. – Уфа: Изд-во «Нефтегазовое дело». - 2010. – 253 с.
2. Круг Г. Трансфер знаний на предприятии: основные фазы и воздействующие факторы / Г. фон Круг, М. Кёне // Проблемы теории и практики управления. – 1999. – № 4. – С. 74-78.
3. Чугунов А.В. Концепция общества знаний и индикаторы измерения готовности к переходу на модель развития, основанную на знаниях [Электронный ресурс] / А.В. Чугунов // Сборник научных трудов. Вестник международных организаций. - 2007. - №4. - Режим доступа: <http://www.iori.hse.ru/materials/chugunov.pdf> (дата обращения: 20.02.2010). – Название с экрана.
4. Campkin L. *Five Reasons for Knowledge Transfer* [Electronic resource] // L. Campkin. University of Calgary, Spring/Summer 2012. - Mode of access: URL:http://www.provincialfitnessunit.ca/media/uploads/Five_Reasons_for_Knowledge_Transfer.pdf. - Title screen.
5. Choucri N. Global e-Readiness for What? [Electronic resource] // N. Choucri, V. Maugis, S. Madnick, M. Siegel / Report of the Group for Globalization of e-Business. Center for e-Business at MIT, Sloan School of Management. Massachusetts Institute of Technology. Cambridge, MA 02139, 2003 (May). - Mode of access: http://ebusiness.mit.edu/research/papers/177_Choucri_GLOBAL_eREADINESS.pdf (20 February 2010). - Title screen.
6. Dada D. E-Readiness for Developing Countries: Moving the Focus from the Environment to the Users [Electronic resource] // D. Dada / EIJSDC. - 2006. - No.26. - Mode of access: <http://www.ejisd.org/ojs2/index.php/ejisd/article/viewFile/219/184>(20 February 2010). - Title screen.
7. Porter M. The Global Competitiveness Report 2001-2002 [Electronic resource] // M. Porter, S. Stern / New York: Oxford University Press. - 2001. - Mode of access: <http://www.isc.hbs.edu/econ-innovative.htm>. – Title screen.
8. Rogers M. Diffusion of Innovations // M. Rogers / New York: Free Press. - 1983. - p. 50.

УДК 658.012.23

ТИПОЛОГИЯ ПОДХОДОВ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПОНЯТИЯ «ЦЕННОСТЬ»

Безгин К.С., к.э.н., доцент кафедры менеджмента Донецкого национального университета (Украина)

Безгин К.С. Типология подходов до визначення поняття «цінність».

У статті на міждисциплінарних засадах проведено аналіз основних дефініцій поняття «цінність», з метою типологізації основних підходів до її трактування, а також змістовної та функціональної адаптації даного поняття до потреб практичної та наукової діяльності. Запропоновано виділяти такі підходи до визначення поняття «цінність», а саме: субстанціональні, суб'єктивний, телеологічний, соціальний та інтегральний.